

ANTE RENDIĆ - MIOČEVIĆ □ Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb

Inicijative za pokretanjem naših prvih muzejskih glasila stare su, mogli bismo kazati, gotovo koliko su stare i prve hrvatske muzejske institucije. Premda su ciljevi, a još više poticaji osnivanja pojedinih naših muzejskih ustanova najčešće bili posve različiti te ih nikako ne možemo pojednostavljeno izjednačavati - osim, dakako, u univerzalnim zadacima sabiranja i čuvanja spomeničke građe - zajednička im je ipak bila težnja za pokretanjem odgovarajućih stručno-znanstvenih časopisa. Vjerojatno nećemo pogriješiti pretpostavivši da je već u mislima njihovih osnivača, ili barem onih koji su u nastavku stvarali temelje stručnoga rada u hrvatskim muzejima, jasno bila izražena želja za posjedovanjem vlastitoga glasila. Iz više razloga to nije bilo uvijek jednostavno realizirati, ali je važno naglasiti da dobre volje nije nedostajalo, kao niti svijesti da će tek tiskanjem vlastitog stručnog časopisa muzeji dobiti značenje koje su im osnivači bili namijenili.

Kako ne bismo ostali isključivo u sferi nagađanja, citirat ćemo riječi Šime Ljubića, ondašnjeg "muzealnog ravnatelja" Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu, najstarije hrvatske nacionalne muzejske institucije, izrečene u njegovu preglednom prilogu posvećenom ustanovi kojoj je bio na čelu, objavljenom u 1. svesku *Viestnika narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu za god. 1870.*¹ Ljubić naimenjuje spomenuti iskaz završava zaključkom kako će uz brigu za, kako on kaže, *uredjenje i umnoženje njegovih sbiraka*, kao osnove daljega razvitka Muzeja, osoblje Muzeja *sbirke po lagano opisati u ovom viestniku* (koji je tim sveskom očigledno trebao označiti početak planirane i dugo priželjkivane serije), *da dodju do znanja i našem narodu i učenu svijetu*. U istom svesku, u *Izviešču JAZU* tadašnjoj Zemaljskoj vladi o stanju Muzeja ("zavoda") za 1870. godinu - Akademija je tada upravljala Narodnim zemaljskim muzejom - Franjo Rački je, uz ostalo, tiskanje muzejskoga glasila najavio sljedećim riječima: *Kako bi zbirke narodnoga muzeja došle svijetu na znane počete se uredjivati i "viestnik zem. nar. muzeja", kojega će prva svezka skoro na svjetlo izaći. U tom muzejskom organu opisati će se polagano sbirke kako budu uredjene, te će on služiti miesto muzealnoga kataloga.*² Zanimljivo je da je u istom *Izviešču* bila predviđena stavka o proračunu koji bi, uz ostalo, osigurao

financijska sredstva za nabavu knjižnog fonda: to nesumnjivo pokazuje dalekovidnost predlagača, koji su spoznali značenje stalnog pritecanja knjiga za ukupno djelovanje Muzeja!

U tekstu što su ga u ime Akademije potpisali F. Rački i Gj. Daničić - napisan je 1868. godine, a objavljen u već spominjanom I. svesku muzejskoga glasila iz 1870. godine - sagledane su prilike u kojima je djelovao ondašnji Narodni muzej.³ Muzej je u to doba bio proglašen Zemaljskim zavodom, dobivši, uz ostalo, svoju Upravu. Na taj način osigurani su bili uvjeti za razvoj Muzeja u budućnosti, a među ostalim dani su nalogi o tome kakva bi trebala biti muzejska knjižnica i što bi trebala skupljati.⁴ I Ljubić i Rački smatrali su da bi časopis trebao biti namijenjen domaćim potrebama, odnosno da bi, među ostalim, mogao poslužiti kao svojevrsni katalog pojedinih muzejskih zbirki, ali bi istodobno bio namijenjen i upoznavanju strane stručne i znanstvene javnosti sa spomenicima što ih Muzej posjeduje.

U Ljubićevu vrlo iscrpnom nekrologu naslovljenom *Život i djela Šime Ljubića*, objavljenom u XII. sv. Ljetopisa JAZU⁵ iz 1898. godine, uz tvrdnju kako je Ljubić množinom prinosa nadmašio sve svoje suvremenike u Akademiji, Tadija Smičiklas naglašava i sljedeće: *Čim je nastupio, otimao se, da si stvori muzejalni organ. Već godine 1870. dade na svijet: "Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu."*⁶ Nakon kratkog osvrtu na sadržaj novopokrenutog glasila Smičiklas još zaključuje: *Ovaj "Viestnik" zapne, jer nije bilo novaca da ga nastavi.*⁷ Zanimljivo je istaknuti da je nakon višegodišnje stanke, 1876. godine, bio tiskan još jedan, II. svezak, *Viestnika*. Zbog pomanjkanja novca Ljubić nije uspio nastaviti započetu seriju pa su stoga dva navedena sveska prvog stručnog muzejskog časopisa pokrenutog u Hrvatskoj ostala nažalost usamljena, a Ljubićevi naponi u tom trenutku nedorečeni.

U prvom svesku *Viestnika*, u poglavlju s naslovom *Sbirke narodnoga zemaljskoga muzeja, Arheološki razdjel* (u časopisu su se, naime, pojavljivali i prilozi drugog, *Prirodoslovnog razdjela*), Ljubićevim zalaganjem objavljena je kataloška obrada Egipatske ("Kollerove")

1 Ljubić, S.: *Narodni zemaljski muzej u Zagrebu*, *Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu za godinu 1870.*, sv. 1., Zagreb 1870., str. 16.

2 Rački, F.: *Izviešće od slavne jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti kao upraviteljice nar. zem. muzeja podnešeno vis. zem. vladi o stanju istoga zavoda za god 1870.*, *Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu za godinu 1870.*, sv. 1., Zagreb 1870., str. 227.

3 Daničić, Gj. - Rački, F.: *Proglaš jugosl. akademije u poslu nar. zemaljskoga muzeja, i muzealni povjerenici od nje imenovani*, *Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu za godinu 1870.*, sv. 1., Zagreb 1870., str. 21-25.

4 Sp. djelo: str. 22: ciljevi će biti dostignuti ...*kada knjižnica osim učenih djela svih struka znanosti i osim djela naše stare i nove književnosti sadržavala bude rukopise važne za povijest i paleografiju, pečate, grbove, zemljovide itd. odnoseće se na našu domovinu...*

5 Smičiklas, T.: *Život i djela Šime Ljubića*, Ljetopis JAZU za godinu 1897., sv. XII., Zagreb, Zagreb 1898., str. 150-243.

6 Sp. djelo: str. 232.

7 Vidi sp. mjesto.

sl 1 Don Šime Ljubić, pokretač i urednik prvih serija muzejskoga glasila zagrebačkog Arheološkog muzeja "Viestnika Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu".

8 Ljubić, S.: *O jednom spomeniku rimsko-kršćanske dobe skoro nadjenom u okolici trogirskoj u Dalmaciji*, Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu za godinu 1870., sv. 1., Zagreb 1870., str. 147-151 i *Dometak k izjašnjenju trogirске olovne ploče*, str. 228-230, Tab. I. i II.

9 Ljubić, S.: *Inscriptiones quae Zagrabiae in Museo Nationali asservantur*, Tabula plumbea Traguriensis - Antica, Viestnik narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu, knjiga II., Zagreb 1876., str. 56-69., sl. 3 i 4.

10 U već spominjanom Ljubićevom nekrologu Smičiklas zaključuje da Hrvatsko arheološko društvo *...ima biti u savezu s arheološkim muzejom. Ovo društvo ima izdavati časopis. Redaktor mu bude ravnatelj muzeja Šime Ljubić. Tako postade "Viestnik" hrvatskoga arheološkoga društva, koji je Ljubić uređivao od godine 1879. - 1892., dakle kroz punih četrnaest godina.* (T. Smičiklas, sp. djelo, str. 232-233.)

11 Viestnik hrvatskoga arheološkoga društva, god. 1., Zagreb 1879., str. 4.

zbirke, potom popis numizmatičkih akvizicija ("keltički" pa "rimski, konsularni ili obiteljski" novci), a zanimljiv je i prilog o poznatoj trogirskoj olovnoj pločici (*Tabula plumbea Traguriensis*),⁸ o kojoj je također bilo riječi i u sljedećem svesku.⁹ Od osobite je važnosti, s naših današnjih muzeoloških polazišta, bila rubrika s naslovom "Dopisi", s tekstovima muzejskih povjerenika i popisom njihovih imena, a što će biti prisutno i u kasnijim "Vjesnikovim" svescima. U prvom je svesku također naveden i popis aktualnih darova "Prirodoslovnog razdjela" te "Proglas" o odnosu između Muzeja i Akademije, koja je njime tada upravljala. Objavljena su i imena tadašnjeg muzejskog osoblja te članova Muzejskog Akademijina odbora, a također i muzejska "pravila", iz kojih je vidljivo da je Narodni muzej, odnosno njegov spomenički fundus s knjižnicom, u osnovi smatran Zemaljskim zavodom kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, koji je bio pod zaštitom Sabora i pod upravom Akademije.

U drugom, na žalost i posljednjem svesku ("knjiga II.") tzv. nulte serije - tako je najčešće nazivana, kako bi se razlikovala od kasnijih serija - objavljen je Ljubićev *Popis predmeta iz predhistoričke dobe u nar. zem. muzeju u Zagrebu*, opremljen s četiri table odgovarajućih crteža, zatim njegov popis muzejskih natpisa, latinskih i grčkih, s naslovom *Inscriptiones quae Zagrabiae in Museo nationali asservantur*, kao i prilog što ga je napisao na njemačkom jeziku, a odnosi se na muzejske primjerke rimskog zlatnog novca iz ranocarskog razdoblja. Prvi svesci Ljubićeva "Viestnika" većinom dakle sadrže pionirske domaće pokušaje kataloške obrade pojedinih zbirki, što je bilo u skladu s

proklamiranim, citiranim, načelima.

Sličnu praksu Ljubić će nastaviti i u novoj seriji, pokrenutoj 1879. godine, u kojoj je do 1892. godine tiskano 14 svezaka. Ljubić ih je ne samo vrlo rigorozno uređivao, kako je to istaknuo i Smičiklas, nego velikim dijelom i opskrbljivao svojim prilozima. Serija je tiskana pod naslovom *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, što je bila odluka tadašnje Zemaljske vlade, koja je 1878. godine ozakonila postojanje Hrvatskog arheološkog društva, udovoljivši na taj način željama ranije formiranog Odbora (cilj je bio osnivanje udruge takvog naziva, kojoj je, nakon osnivanja, prvi na čelu bio Ivan Kukuljević Sakcinski, dopredsjednik Šime Ljubić, a tajnik Isidor Kršnjavi).¹⁰ Bio je to rezultat prestanka djelovanja "Društva za jugoslavensku povjestnicu i starine" i tiskanja njegova glasila "Arkiva za povjestnicu jugoslavensku". Na Ljubićev poticaj bilo je tada osnovano Hrvatsko arheološko društvo, koje je dalo ime novopokrenutom časopisu. Zamrla "Arkiv" na taj je način zamijenio novi časopis s imenom Društva. Zaključkom već spominjanog Odbora časopis je trebao izlaziti četiri puta godišnje, a ujedno je bilo sugerirano da novoosnovano Društvo treba djelovati u uskoj svezi s Narodnim muzejem. Takvom odlukom Ljubić je osigurao stabilno financiranje i tiskanje časopisa. U njegovom prigodnom uvodnom tekstu u prvom svesku novopokrenute serije "Viestnika", potpisanom od uredništva, nije propustio naglasiti da je *...narodni muzej glavno vrielo, odkud nam je crpiti hranu za naš list, kao što samo hrv. arheolog. društvo tako i sam Viestnik, njegov organ, svim naporom nastojati će, da se ovaj naš mili narodni zavod (Muzej), koji se je kroz ovo malo godina narodnimi žrtvami navlastito liepo razvio, čudno obogatio i častno si ime u tuzemstvu stekao, sve liepše se okiti i razgrani.*¹¹ Naposljetku još naglašava, potaknut primjerima iskazanog nepovjerenja u stručno-znanstvene mogućnosti naših stručnjaka, da nam je takav časopis potreban i zbog toga *da si i na ovom polju sve bolje prokrčimo put u znanstveni svijet*. Inzistiranje na znanstvenom karakteru muzejskog časopisa u to je vrijeme svakako imalo puno opravdanje.

U svescima tzv. stare serije, u broju iz 1889. godine, objavljen je dopunjeni i ispravljeni *Popis predmeta iz prehistoričke dobe*, kao i popis spomenika Egipatske zbirke, s vrlo upotrebljivim tablama. Jedna tabla spomenutog "Popisa" s crtežima predmeta od stakla (Tab. XXIV.) sadržava ilustracije u boji, što je za to vrijeme doista bila velika rijetkost. U nizu dragocjenih Ljubićevih "Popisa" je i onaj s naslovom *Numizmatička sbirka od najstarije dobe do cara Dioklecijana*, tiskan u svesku iz 1890. godine.

Serijom "Popisa" pojedinih muzejskih zbirki, objavljenih u razdoblju od 1876. do zaključno 1890. godine Ljubić je obavio iznimno važan, mogli bismo kazati pionirski posao, bez kojega je gotovo nezamisliva svaka kasnija inicijativa vezana uz obradu ili prezentiranje muzejske građe. Nedostaje u tom nizu rad sličnog

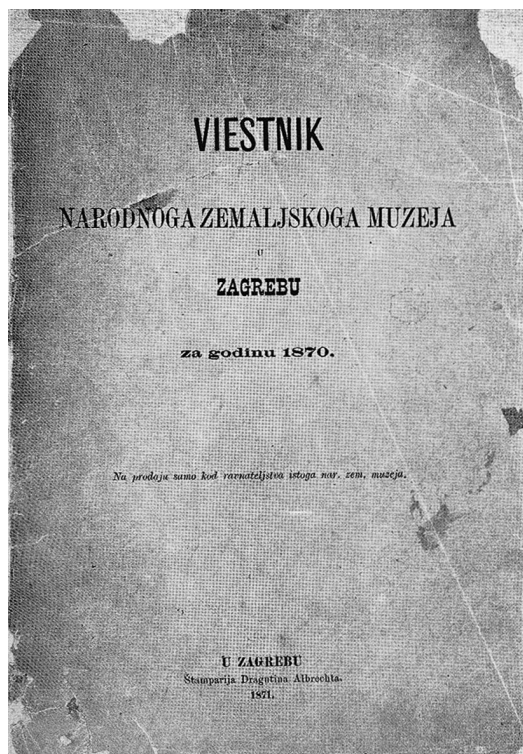
karaktera i za Antičku zbirku, ali je taj "nedostatak" kasnije djelomice nadoknadio njegov nasljednik Josip Brunšmid, objavljujući na stranicama sljedeće serije "Vjesnika", kataloge antičkih kamenih i brončanih predmeta, koji su u to vrijeme bili pohranjeni u Muzeju.¹²

Svesci "stare" serije zadržavaju, grosso-modo, raniju strukturu muzejskih *Viestnika*, ali je primjetna sve veća raznolikost objavljenih priloga i rubrika. Donose i popise povjerenika Društva te izvješća o njegovu radu, a redovito i zapisnike održanih sjednica Društva, objavljuju se i imena članova utemeljitelja i pomagajućih članova. Uz rubriku "Razne viesti" pojavljuje se i popis institucija s kojima je uspostavljena razmjena, zatim rubrika o darovima Muzeju, a također i rubrika s naslovom "Kritika", koja donosi prikaze pojedinih časopisa. U svesku iz 1879. godine objavljen je, primjerice, osvrt na prvi broj novopokrenutog časopisa splitskog Arheološkog muzeja, što ga je pod naslovom *Bullettino di Archeologia e Storia dalmata (Patria?)* uredio M. Glavinčić.¹³

Značenje novopokrenute serije *Viestnika* u javnosti nije ostalo nezapaženo. U drugom od četiri broja tiskana u svesku za 1879. godine, među vijestima raznolikog sadržaja objavljeno je, primjerice, zanimljivo zapažanje preneseno iz zadarskog Narodnog lista, prema kojemu je *Viestnik* potreban kako bi otkrio arheološko blago skriveno u Arheološkome muzeju u Zagrebu! O velikom zanimanju tadašnje javnosti za to glasilo svjedoče također i navodi iz istog izvora o *Viestniku* koji svoj posao obavlja ozbiljno i hrabro, te ako članci, koje nosi u svom prvom svezku, mogu mu proricati budućnost, njegov će život biti dugotrajan, čil i bujan. Koliko je to proročanstvo bilo utemeljeno i vizionarsko, ostaje da sami procijenimo!

Od Ljubićeva umirovljenja 1892. godine, pa do 1895. godine, uslijedila je kratka stanka, prekinuta ponovnim pokretanjem *Vjesnika Hrvatskoga arheološkoga društva*, nove serije. U toj je seriji ukupno tiskano 25 svezaka, od kojih 23 cjelovita, dok je dvobroj iz ratne 1943.-44. ostao nedovršen. Među svescima je i četverbroj *Serta Hoffilleriana* (sv. XVIII.-XXI., za godinu 1937.-40.) te dvobroj XXII.-XXIII., tiskan za 1941.-42. godine.

Četrnaest prvih svezaka nove serije *Vjesnika*, zaključno s 1919. godine, uredio je Josip Brunšmid; nakon duže, devetogodišnje stanke, preostale sveske koji su potom slijedili uredio je njegov nasljednik na funkciji ravnatelja Muzeja, Viktor Hoffiller. Nova je serija tiskana u povećanom formatu, a prvi put se pojavljuje i fotografska dokumentacija. Od promjena u sadržaju zanimljivo je istaknuti da je u njemu sve više povijesnih i folklorističkih tema. U doba Brunšmidova uređivanja *Vjesnik* vjerojatno bilježi najsajnije trenutke, dosegaajući ugled koji je nesumnjivo nadilazio uske lokalne granice. Osobito treba istaknuti Brunšmidov bogati autorski prinos svim svescima koje je uređivao te još jednom

sl 2 Naslovnica I. sveska "Viestnika Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu" za 1870. godinu.

istaknuti važnost njegovih kataloga antičkih kamenih spomenika, kao i antičkih figuralnih brončanih predmeta pohranjenih u Muzeju. Oni su i danas nezaobilazna literatura u svakoj stručnoj i znanstvenoj obradi tog dijela muzejskog fundusa.

Aktualna serija našeg muzejskoga glasila, tzv. 3. serija *Vjesnika Arheološkoga muzeja u Zagrebu*, pojavila se nakon duže stanke te značajnih događaja i društvenih promjena što su nastupile u međuvremenu (u poslijeratnom razdoblju Muzej, uz ostalo, počinje djelovati kao samostalna institucija, a ne više u sklopu Narodnog muzeja). Pokrenuta je tek 1958. godine, a posljednji svezak u toj seriji tiskan je 2000. godine kao dvobroj XXXII.-XXXIII. Uskoro bi se trebao iz tiska pojaviti i svezak za 2001. godine.

Sukladno današnjem položaju Muzeja, karakteru njegovih zbirki te nasljeđenoj tradiciji, aktualni svesci ovoga godišnjaka tematski nisu orijentirani isključivo prema užoj regiji u kojoj ustanova djeluje, premda, što je i razumljivo, pretežu teme vezane uz današnja područja djelovanja Muzeja, ili pak karakter zbirki što ih Muzej posjeduje. U "Vjesnicima" nove serije povremeno se, uz znanstvene i stručne priloge, pojavljuju i recenzije relevantnih publikacija, kao i rubrika s naslovom "Kronika", s aktualijama o djelovanju Muzeja. Osim promicanja znanstvenog rada, načela koje je bilo i jednim od presudnih čimbenika pokretanja ranijih serija istoga časopisa, danas bismo iznimno važnim istaknuli značenje razmjene publikacija. Tu činjenicu, odnosno ključnu ulogu muzejskoga glasila u popunjavanju knjižnog fonda, svojedobno je uočio i naglašavao i T. Smičiklas, pišući o tome u već spominjanom tekstu

12 Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu objavljeni su po takvim naslovom i u zasebnom svesku (dio I., *Antikni spomenici*), Zagreb 1904.-1911., a brončani spomenici (*Antikni figuralni bronšani predmeti u hrvatskom narodnom muzeju u Zagrebu*) u svesku XIII. *Vjesnika hrvatskoga arheološkoga društva, n.s.*, za god. 1913. i 1914., str. 207-268.

13 Usp. *Viestnik hrvatskoga arheološkoga društva*, god. I., Zagreb 1879., s. v. *Kritika*, str. 30-31. i s. v. *Bullettino di Archeologia e Storia Dalmata per cura di M. prof. Glavinčić e cons. G. Alačević*, str. 128.

Ljubićeva nekrologa. Zaključio je tada da muzejska biblioteka svoj ugled u prvom redu treba zahvaliti razmjeni muzejskih izdanja, u čemu je presudan bio doprinos "Vjesnika"¹⁴. Na taj je način Muzej pribavljao najvažniju periodiku, ali i druga relevantna arheološka izdanja, što je, kako smo već naglašavali, sine qua non svakog stručnog i znanstvenog rada, kako u prošlosti, tako i u sadašnjosti, a tako će nesumnjivo biti i u budućnosti.

Muzejska knjižnica danas raspolaže s više od 40.000 svezaka, a razmjenu publikacija Muzej danas održava sa 337 različitih institucija, od kojih su čak 259 iz inozemstva. Priljev publikacija na temelju razmjene varira godišnje od 600-800¹⁵. Poteškoće na koje danas Muzej nailazi u razmjeni svojih izdanja različite su naravi. One se, primjerice, manifestiraju u visokim troškovima poštarine, što znatno otežava distribuciju časopisa. Prepreke ipak nisu isključivo financijske naravi, premda se izostankom tradicionalne podrške Ministarstva znanosti i tehnologije, u jednom trenutku budućnost časopisa činila vrlo neizvjesnom. Ministarstvo kulture te zagrebački Gradski ured za kulturu ostali su, na žalost, usamljeni u pomaganju i održavanju časopisa na životu. Problemi su danas velikim dijelom i posljedica opće situacije u kojoj Muzej djeluje, poglavito ograničenih mogućnosti terenskog djelovanja te sukladno tomu i pomanjkanja odgovarajućih autorskih priloga. To je, međutim, tema koja izlazi iz okvira ovog priloga i koja bi zahtijevala zasebnu raspravu.

Zaključili bismo ipak u optimističnijem tonu. Unatoč turbulencijama kojih je uvijek bilo i kojih će sigurno biti i u budućnosti, kontinuitet izlaza "Vjesnika" ne bi smio biti upitan. Može se jedino postavljati pitanje u koliko će mjeri biti moguće udovoljavati zahtjevima novog vremena. Promjene koje će vjerojatno uslijediti već u najskorijoj budućnosti odnosit će se prvenstveno na tehničke karakteristike časopisa. Očekivati je, međutim, da će sve promjene do kojih će doći biti na tragu poboljšanja kvalitete i prilagođavanja suvremenim tendencijama u muzejskom izdavaštvu.

Citirali bismo naposljetku riječi člana redakcionog odbora "Vjesnika" posvećenog stotoj godišnjici njegova izlaza. Možda će se nekome činiti neskromnim, ali konstatacija da "Vjesnik" *ima istaknuto mjesto u dugoj muzejskoj i muzeološkoj tradiciji i djelatnosti u Hrvatskoj*, te kako *pojava Viestnika, 1870. godine, predstavlja istodobno izuzetan kulturni događaj u našoj sredini...*,¹⁶ sigurno ima duboko opravdanje. Treba se nadati da će barem dio stečenog ugleda časopis zadržati i u vremenima koja su pred nama.

THE "BULLETIN OF THE ARCHAEOLOGICAL MUSEUM IN ZAGREB"

The emergence of the oldest Croatian professional museum publication, the "Bulletin of the National Museum in Zagreb" was linked with the name of don Šime Ljubić, the curator and long-time head of the National Museum and the first trained expert who recognised the significance of the professional and scholarly assessment of monumental museum holdings. Although his intention in printing the first issue in 1870 was to make it a regular museum journal, the lack of understanding, and particularly the lack of financial support prevented him from carrying it out in practice at that time. In 1876 he succeeded in printing a second issue, the last to be published with that title under Ljubić's leadership.

As a result of various circumstances, after the Society for South Slav History and Archaeology ceased to operate, and after its publication the Archives for South Slav History was stopped, Ljubić initiated the founding of the Croatian Archaeological Society, which began the systematic publication the Bulletin of the Croatian Archaeological Society in 1879. This first series of publications by Zagreb's museums included 14 issues up to 1892, and all of them were edited by Ljubić, who also wrote many of the articles. Regardless of the title of the publication, this was, in fact, basically a museum publication in which Ljubić finally succeeded in his ambition for the continuous publication of a scholarly and professional journal, bringing together his office in the Museum and the Society, which he helped found, becoming its chairman later on.

In 1895 there was a new series of the publication in an altered, greater format, with a new editor - Josip Brunšmid. Under Brunšmid's editorial leadership, 14 issues were published, the last one dated 1919, and it was he who should be credited with the establishment of the renown of the publication that became one of the most acclaimed professional journals, not only in Croatia, but also far abroad. Braunšmid was succeeded by Viktor Hoffiller, who served as the editor of issues 15 through to the double issue 22-23, namely from 1928 to 1942.

After the issue 24-25 that was published for 1943 and 1944, there was a long interregnum before the third series of the museum publication, which was published in 1958, in line with the changes that had occurred by that time, as the "Bulletin of the Archaeological Museum in Zagreb". The last in this current series is the double issue 32-33, published in 2000. The issues of the third series were edited by five different people who served at the head of the Museum.

The significance of this museum publication in the past and today is a subject that cannot be easily dealt with in condensed form. Not only has this publication enabled the public, both at home and abroad, to learn about the achievements of Croatian archaeology, but its regular publication has also provided a great contribution to the holdings of the museum library, which is one of the richest archaeological libraries in Croatia. The exchange programme with hundreds of various institutions at home and abroad continues to be the foundation on which the Museum is developing the present and the future of its scholarly and professional activities.

14 Smičiklas, T., sp. djelo: str. 234. (*Biblioteka je najviše izmjenom za "Vjesnik", a i kupnjom postala dosta znatna toliko, da se u muzeju može znanstveno raditi*; O tome usp. također Balen-Letunić, D., Rendić-Miočević, A.: *Djelovanje don Šime Ljubića u Arheološkom odjelu Narodnog muzeja u Zagrebu*, Zbornik radova Osnivači i prvi kustosi muzeja u Hrvatskoj, Osijek 1999., str. 251-256.

15 Navedeni podaci temelje se na posljednjem godišnjem izvješću muzejske knjižnice: zanimljivo je da je krajem 19. st. Muzej, odnosno Društvo, prema podacima iz II. sv. nove serije "Vjesnika", održavalo razmjenu sa 155 institucija, od kojih čak 135 iz inozemstva! (usp. Marović, M.: *Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3. serije, vol. XXI., Zagreb 1988., str. 132.

16 1870-1970, Uz stotu obljetnicu "Viestnika" Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3. serija, sv. IV., 1970., str. 1.